

LBRIS

We know
books

Laurențiu Sfinteș

LUMEA ÎN HUTONG
Jurnalul unui an de ciumă

EDITURA MILITARĂ
BUCUREȘTI, 2021

CUPRINS

Oasele din care au înfrunzit mesteceni	13
De ce se fac defilări?	15
După două vieți, în aceeași istorie	18
Oasele din care au înfrunzit mesteceni	20
Ei au murit, noi ne uităm pe geam.....	24
Toamna dictatorului	31
Patru scurte consemnări despre realitățile periculoase de lângă noi	33
Pacea fie cu voi, dar și războiul, știți, e o opțiune.....	37
Lumea din jur: credință, proteste și câteva cifre	41
Pleacă sau nu pleacă dictatorul? Și dacă da, unde?	45
Ultimul corsar din Mediterana.....	49
Toamna dictatorului.....	53
Lumea în hutong	59
Singur acasă. Unu.....	61
Singur acasă. Doi	63
Pandemia care nu va schimba nimic	65
Nimic despre... totul despre.....	68
Criza e, uneori, anticamera tragediei.....	70
Atenție, se deschid ușile: urmează stația China, cu peronul pe ambele părți!	73
Lumea în hutong	76
Apocalipsa de după Covid Întâiul.....	80
Ultimele drumuri de piatră ale României	85
O cărare spre cer	87
Să văd ce pot face. Te sun eu, mamă	90
Marginea lumii.....	92
Ultimele drumuri de piatră ale României.....	95

Generali de pace, politicieni de război	99
Generali de pace, politicieni de război.....	101
Politicieni cu cearcăne? Încercați, poate merită.....	103
Și el a fost om.....	106
De ce votăm mediocrii?.....	109
Eu nu votez. Dar știu cum puteți s-o faceți dumneavoastră.....	112
Cele 10 porunci transmise candidatului de șeful său de partid....	117
Au trecut alegerile. Încep dezamăgirile.....	120
Fritz fără de țară.....	123
 Diminețile unui sat mult prea cuminte	129
Un muzeu este... o poveste. Când există un povestitor.....	131
În Transilvania, în era de dinaintea coronavirusului.....	136
Diminețile unui sat mult prea cuminte: Meșendorf.....	138
La cei „Doi Stejari” din inima de nisip a Deltei.....	141
Un francez la Moeciu de Sus.....	144
 Vikingul shaolin	147
O țară plină de umor: Ucraina.....	149
Negocieri cu viscolul la poartă.....	152
Donbasul de peste gârlă. Câteva gânduri după întâlnirea lui	
Volodea cu Volodea, la invitația lui Emmanuel. Und Angela....	155
Vikingul shaolin.....	158
Nicu, Maria și David în Țara Ospitalierilor.....	161
Va fi sau nu va fi paradă?.....	165
Nunta de argint întârziată a conflictului din Caucaz.....	168
 Basarabia de peste gârlă	177
Nici la Vorkuta iernile nu mai sunt ce au fost.....	179
A fost odată o sărbătoare de Paște. În Bosnia-Herțegovina.....	182
Basarabia de peste gârlă.....	185
 Unul a plecat să moară și-au rămas doar patru	189
Despre patriotism cu tineri antreprenori români.....	191
Țara câinilor.....	194
Din nefericire, în curând vom uita.....	196
Unul a plecat să moară și-au rămas doar patru.....	198
Visurile care au nevoie de batiste „aripă”.....	202

Când se aprind luminile de Crăciun în Orient	205
Cum s-a rezolvat, într-o singură noapte, criza din Siria.....	207
Un terorist mai puțin în Orientul Mijlociu, o dezbatere	
în plus în SUA.....	209
Când se aprind luminile de Crăciun în Orient.....	211
Erdogan pe Drumul Damascului.....	214
Un acord cu prea multe întrebări fără răspuns.....	217
Două lumânări.....	220
1 + 1 fac unu. În Israel.....	223
Pe 1 iulie vom ști.....	226
 Democrația cu poalele în cap	229
Așa cum zice și amendamentul... ..	231
Democrația cu poalele în cap.....	233
Problema cu revoluțiile... ..	236
Un Procopius întârziat pe lângă Biroul Oval.....	239
Poate ați uitat, dar înainte de virus au fost niște teroriști.....	243
 Buddha Vikingul	247
Război și pace, 25 lei.....	249
Căderea comunismului și instituțiile Potemkin.....	252
Buddha Vikingul și balonul de deasupra Constantinopolului.....	254
„Borgen” – un serial despre politică și presă. Și un pic	
despre dragoste și... ..	258

OASELE DIN CARE AU ÎNFRUNZIT MESTECENI

*În lume este multă suferință,
dar și puterea de a o depăși.*

Helen Keller

Unul din zece soldați români luați prizonieri pe Frontul de est este acum o umbră, fără nume și fără trup, care bântuie pădurile de mesteceni. Și, poate, și memoria noastră.

Pentru că nici să-i numărăm nu am fost foarte capabili.

Pentru că am pus prea puține pietre de căpătâi.

Pentru că zeci de ani i-am uitat, fiind obligați, și alte câteva zeci de ani continuăm să-i uităm, fiind nepăsători.

De ce se fac defilări?

Răspunsul e și simplu, și complicat.

Într-un film proiectat pe repede înainte, îmi trec prin față trei defilări militare pe care le-am văzut de mai multe ori în ultimii ani.

Prima e un fel de „Crucișătorul Potemkin” în episoade anuale, egală cu sine indiferent de comandantul suprem căruia i se adresează, capodoperă a genului. Parada din Piața Roșie. Să zicem cea de anul trecut.

A doua este o defilare a armatei chineze la aniversarea a 90 de ani de la crearea sa, în deșertul Gobi, în 2017, fără niciun spectator (filmul paradei a avut însă peste 2 milioane de accesări pe Youtube), singurul care ar fi putut avea acest rol, președintele Xi Jinping, participând și el, în uniformă de campanie.

A treia nu e chiar o defilare, e mai mult un exercițiu de măiestrie individuală și colectivă, nu e nici o activitate oficială, doar o scenă dintr-un film, „Stripes”, bineînțeles american. Un grup de soldați cam indisciplinați, cam nelocul lor în U.S. Army, reușește să pregătească un exercițiu de mânuire a armamentului, neortodox, dar foarte coordonat, cu ocazia încheierii unui ciclu de instrucție. Ceea ce îi promovează, la ordinul unui general dintr-o bucată, pentru

o misiune specială și periculoasă. Spiritul camaraderesc a învins rebeliunile individuale. Iar defilarea a fost și pentru acești ostași de ocazie și recalcitranți un liant unificator.

De ce se fac defilări? Răspunsul e și simplu, și complicat.

Pentru că ne plac și pentru că sunt necesare. De multă vreme, defilarea nu mai e doar a militarilor, dar a lor este cea care se apropie cel mai mult de definiția cuvântului. Cine a trecut dincolo de bariera care separă o cazarmă de restul lumii știe că nici măcar cea mai simplă aliniere a opt perechi de bocanci nu se face din prima. Dacă aparțin unui număr de opt cetățeni imberbi și cu nod în gât la întâlnirea cu primul lor comandant, la fel de stângaci și stresat ca și ei, devine o ecuație de gradul doisprezece.

Deci se apropie de matematică. Și de astronomie, de alinierea stelelor. Dar asta era pe vremuri, când stelutele pe umeri aparțineau și gradelor militare mai tinere, mult mai tinere.

Trebuie să treci prin mult noroi ca să ajungi să defilezi pe asfalt. Și să calci apăsat, cu îndărătnicie, încă o dată, și încă o dată, și încă de câteva milioane de ori, în cadență, mult nisip de câmp bătut de vânt și stropit de ploaie rece, până la întâlnirea cu liniile de vopsea de pe caldarâmul proaspăt spălat.

Asta la infanteriști. La alte arme, noroiul este înlocuit cu unsoarea care înnește și pătrunde adânc în epiderma tanchiștilor, cu presiunea altitudinii și vitezei supersonice resimțită în cockpitul avioanelor, la aviatori.

Sunt câteva momente în timp când armatele lumii defilează ca și cum asta le-ar fi cea mai importantă menire: când pleacă la război, atunci când trandafirii se aruncă în spatele coloanelor ce se depărtează, când se întorc de

la luptă, iar florile se prind de nasturii uniformelor, când țărilor își verifică, periodic, anual, funcționarea ceasornicului lor de fontă, oțel, plumb și bocanci osteniți.

Rutina de pace a armatelor e defilarea. Printre multe altele. Mai sunt și celelalte: exerciții, operații speciale, tabere de pregătire. Dar aceasta e cea mai vizibilă, cea prin care se comunică națiunii că totul e în ordine. Iar comunicarea, știți, e ca un fel de diplomă, un certificat de frumusețe. Trebuie să dea bine.

Se cam știe că trupele pregătite pentru defilare nu sunt foarte bune la război. Pentru că lupta, mai ales cea pe viață și pe moarte, nu prea respectă regulile, nu iubește alinierea. Războiul improvizează, de aceea, de multe ori îl pierde cei care sunt mai atenți la lustrul acestui spectacol decât la ceea ce ar trebui să fie dincolo de el.

Dar de defilat, se defilează în continuare. Trupele își certifică vigoarea umană, își prezintă armamentele și tehnologiile costisitoare, spectatorii sunt încântați să vadă filmul anual al puterii naționale, politicienii sunt atenți să nu piardă prim-planul și dividendele eroismului exersat și distribuit în ritm egal, sincronizat.

S-ar putea ca, în războiul modern, când soldații nu mai ajung să se vadă față în față, când armatele se privesc între ele prin ecrane imense, când forța militară înseamnă rețele, conexiuni și atacuri cu drone, să nu mai fie nevoie de alinierea bărbătească și repetată a sutelor și miilor de soldați pe un careu de beton.

Defilările sunt un fel de duel, iar duelurile sunt de mult desuete. Presupun un cavalerism care nu mai intră în tiparul zilei de astăzi.

Sau, poate, nu e chiar așa.

De ce se fac defilări? Pentru ca, o dată pe an, țările să-și verifice ceasurile kaki, să le mai întoarcă o dată și să spere că vor funcționa un an întreg.

Regretul meu privind parada de 1 Decembrie, de anul acesta, este că, în fruntea coloanei, nu va mai fi fostul coleg de școală militară, generalul Adrian Tonea, cel care, în ultimii patru ani, a fost comandantul miilor de soldați, ofițeri și generali care au trecut pe sub Arcul de Triumf.

Vine și vremea când paradele devin mai tinere decât noi, iar generalii salută din tribună.

29 noiembrie 2019

După două vieți, în aceeași istorie

Pentru instituțiile care sărbătoresc mai mult de 30-40 de ani de existență, întotdeauna se naște o întrebare: ce au făcut înainte de 1989? Păi, ce să facă? Au trăit. Cum s-a putut în acele vremuri. Ca și noi, cei care avem astăzi 40, 50, 60 de ani... și numărătoarea continuă.

La acel moment, când s-au despărțit apele, unele din instituțiile existente și create în perioada de nu foarte plăcută amintire au făcut precum șopârlele, s-au lepădat de pielea cea veche și au îmbrăcat una nouă. Pe care au purtat-o o perioadă, până au realizat că nu e nimic dedesubt, că au fost doar construcții de carton care nu mai sunt necesare prezentului și s-au transformat în neant.

Altele, care erau create dintr-o nevoie naturală ce trece dincolo de condiționări ideologice, deși, desigur, nici pe

ele nu avea cum să nu le atingă epoca în care existau, au rezistat până astăzi, s-au adaptat, funcționează și produc.

În cazul de față, cărți, reviste, studii, strategii, conferințe. Nu e o zonă succulentă pentru media, oamenii din acest domeniu vorbesc în fraze lungi, pun note de subsol inclusiv în dialogurile particulare, dar așa sunt cei care studiază istoria. Cu gândul că, poate, unul din zece studenți va fi interesat și de ce a fost, cum a fost, când a fost, nu doar de ceea ce este sau se poate obține de azi pe mâine.

Carevasăzică, ISPAIM (Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară) – da, trebuie să respirați ca să-i puteți rosti numele din prima – a împlinit 50 de ani.

S-a născut ca un centru de cercetări, tot cu un nume lung, în 1969, adică la un an după august 1968, dacă vă spune ceva această precizare. În anii aceia, cum spuneam, s-a trăit și s-a muncit cum s-a putut. Ca în povestea *Fata săracului cea isteță*, inspirat invocată pentru a descrie acele vremuri de către unul din invitații la ceremonia care a avut loc la Banca Națională. Da, întâlnirea cu regimul avea loc la fel ca prezentarea fetei celei istețe în fața boierului: nu era nici îmbrăcată, nici dezbrăcată, nici călare, nici pe jos, nici pe drum, nici pe lângă drum. Ca în atâtea povești individuale și colective.

Așa s-au scos mai multe serii de tratate de istorie militară, mai multe serii de culegeri de documente, așa s-a descoperit o cetate, chiar și un tezaur – de către secțiile de istorie veche și medievală, așa s-a tipărit o revistă (unde, cu onoare...), așa s-a lucrat la o doctrină militară de dinainte de cei 30 de ani și la una care funcționează și astăzi.

Paradoxul face că și atunci, ca și acum, relațiile internaționale ale institutului erau orientate către Vest. Estul

nu era foarte încântat nici în acea perioadă, cum nu e nici acum, de abordarea istoricilor români, desigur și a celor militari, privind evenimentele pe care mai ales istoria din ultima sută de ani le-a trimis dinspre răsărit peste noi.

Îmi amintesc de o discuție mai aprinsă avută la Moscova – unde am lucrat într-o perioadă nu foarte îndepărtată – între directorul institutului și omologul său rus. În plină dezbateră academică, pentru că argumentele păreau a nu mai ajunge, mai era puțin și mai primeam o vizită inopinată și nedorită, ca în '44.

M-am oprit la acest moment și pentru a explica de ce la aniversarea celor 50 de ani au venit ca invitați un francez și un german, reprezentând două țări cu care institutul a cooperat încă din anii când nu avea acest nume.

Acum, la 50 de ani, s-ar putea spune că ISPAIM a trecut deja prin două vieți și nu pare a avea probleme să continue istoria. Militară, desigur.

2 decembrie 2019

Oasele din care au înfrunzit mesteceni

Bunicul meu a făcut armata și, după aia, și războiul, la „3 Călăreată”. Era un regiment de artilerie, nu știu nici acum mai multe despre ce însemna „călăreată”, bănuiesc că piesele de artilerie erau tractate de cai, și cam totul se învârtea în jurul lor. „Tăticu”, da, așa i-am spus bunicului meu, totdeauna, pentru cei șapte ani primiți la casa dintre nuci, de pe un deal buzoian, a ajuns sergent la manutanță, un fel de logistică modernă care se ocupa de producerea pâinii pentru front.

Și dacă am amintit de front, să spun și ce a fost mai rău: Stalingrad. Din poveștile de seară, în așteptarea electricității și televizorului – aveau să vină, pe rând, doar prima în timpul vieții sale –, am auzit câteva denumiri care descriau o lume de dincolo de limitele orizontului: Cotul Donului, Stepa calmucă. Au fost mai multe, dar s-a așezat praful uitării peste ele. Povestea cea mai importantă a fost cea a drumului pe jos până acasă din iarna anului 1943. Câteva mii de kilometri, vreo treizeci de maratoane la pas pe drumurile înghețate dintre Don și Valea Slănicelului, undeva în Curbura Carpaților.

Tăticu' s-a întors. Chiar dacă a trebuit să o mai ia încă o dată de la capăt, către Vest. Dar nu toți cei 11 sau 12 consăteni a căror tinerețe s-a consumat, o parte, în stepele ruse au mai venit atunci înapoi.

Peste ani, am făcut și eu drumul spre Est, tot un fel de aventură, dar motorizată. Și un pic mai la nord, către Moscova. Iar la Moscova, la demisolul unui bloc aflat nu departe de cel distrus de ceceni în anul 1999, se afla atunci structura rusă care se ocupa de identificarea locurilor în care au fost înmormântați prizonierii de război capturați de Armata Roșie în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Printr-o conjunctură fericită, în care a contat cel mai mult faptul că Oficiul Național pentru Cultul Eroilor primise fonduri pentru monumente comemorative în Est, am reușit, în doar câteva luni, din primăvara până în toamna anului 2008, să fiu parte la ridicarea a două astfel de monumente, în cimitirele de la Krasnogorsk și Liublino, în Moscova, și a unei cruci monument, la Kameșkovo, 250 de kilometri est de capitala rusă și la doar câțiva de Vladimir, fostă capitală medievală a Rusiei.

Era o premieră pentru noi, dar și pentru ei, care ne așteptau de mult timp să ne revendicăm oasele îngropate în cernoziomul rus. Alte state aveau deja birouri în capitala rusă, aveau statistici, deschideau uși, ofereau bani. Noi aveam morții și dispăruții, aritmetici aproximative și la unii și la alții.

Au fost câțiva oameni care au făcut posibil acest lucru: directorul din acea perioadă al Oficiului Național pentru Cultul Eroilor, colonelul Cristian Scarlat, cel care avea banii și gestiona domeniul, ambasadorul Constantin Mihail Grigorie, care, dincolo de postura diplomatică, avea, dacă îmi amintesc bine, și o experiență apropiată, din familie, legată de acest subiect, colonelul Ilie Schipor, adjunct la oficiu, dar și istoric, în fapt, cel care era cel mai în temă cu acest subiect, ceea ce l-a și propulsat ulterior pentru o funcție diplomatică în Rusia, pentru a se ocupa de această problemă. Activitatea anterioară, de director al Muzeului Militar, fusese un argument. Iar din partea rusă nu mi-l mai amintesc decât pe colonelul în rezervă Evghenii Pileaeu, de ani buni în fruntea acestei structuri, „internaționale”, Voennîe Memoriali / Memorialele militare, vorbitor doar de rusă, bonom, având aceeași abordare pe care am întâlnit-o și în relațiile cu alți reprezentanți ruși, chiar și din ministerul apărării: „Voi, românii, ați suferit mult, dar aveți o problemă în a recunoaște acest lucru, mai ales în fața noastră”.

După mulți ani de îngheț, s-a revenit atunci, sper că și acum suntem în aceeași logică, la o oarecare normalitate într-un domeniu incomod, istoric și psihologic: prizonierii de război. Sentimentul de vinovăție e de ambele părți. Pentru noi, timpul trece și va fi din ce în ce mai greu să ne facem cuvenita datorie față de ei. Pentru partea rusă,

dosarul rămas deschis va continua să alimenteze istoria de rele tratamente cu care au fost întâmpinați și tratați cei capturați în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

O discuție recentă cu fostul ministru consilier al ambasadei de la Moscova, Ilie Schipor, într-un birou de la Editura Militară, loc pe unde amândoi eram în trecere pentru discuții și predări de manuscrise, a fost revelatoare asupra momentului în care ne aflăm în ceea ce privește readucerea acasă a memoriei celor care au luptat pe Frontul de Est, reșezarea trupurilor lor în lăcașuri ordonate și vegheate din țară.

La 75 de ani de la încheierea războiului, încă nu sunt clare cifrele celor morți sau luați prizonieri pe Frontul de Est. Statisticile pregătite pentru Conferința de Pace din 1947 au deformat, din rațiuni conjuncturale, realitatea pierderilor. Cealaltă realitate, din teren, a contribuit și ea, cu lipsa de rigoare și de empatie pentru existența umană, la denaturarea datelor.

Probabil, aproximativ 236.000 de militari români au fost luați prizonieri de Armata Roșie. După un interval de două, trei, patru săptămâni, erau predați NKVD-ului. În această perioadă, mureau primele procente, 5% până la 10%. Pe drumul spre lagăr, în încercări de evadare, de foame, de frig, de extenuare.

Au fost predați, cu acte, aproximativ 196.000. Diferența, către 17-18%, e la fel la toate statele care au avut prizonieri de război. Sunt cei care au pierit în săptămânile în care au fost în gestiunea Armatei Roșii și în lunile în care NKVD-ul i-a transportat, pe tren sau pe jos, către lagărele siberiene, din republicile central asiatice sau de lângă Cercul Polar.

Dintre aceștia, 64.000 au murit în lagăr. 43.000 au putut fi identificați după numele din registre. Restul au dispărut,